

עלון בני דוד – פרשת וישב

שנאהבה

הרב נתנאל אלישיב

לא, הכותרת אינה שגויה, זו גם לא מילה חדשה, אלא חיבור רציף בין שנאה לאהבה, חיבור שיוסבר בשורות הבאות.

בפרשתנו אנו נפגשים עם שנאתם העזה של בני יעקב ליוסף אחיהם. כשמעמיקים בדברי המפרשים, רואים שהיו מוקדי מתיחות נוספים בין האחים – בני גבירות לעומת בני שפחות, קרב על המנהיגות בין ראובן הבכור לבין יהודה, ועוד.

שנאת אחים אינה תופעה חדשה במקרא. היא הופיעה כבר בין שני האחים הראשונים בעולם, קין והבל, וגם לאחר מכן לא נרשמו בספר בראשית יחסי אחווה מרשימים במיוחד, עיין ערך יצחק וישמעאל או יעקב ועשיו. אולם כאן המקרה שונה, שכן בכל מערכות האחוה הקודמות באמת נוצר פירוד עמוק בין האחים, בעוד שכאן כל האחים ממשיכים יחד ונעשים לשבטי ישראל, הם כולם אבני הבניין של הפסיפס הכלל-ישראלי השלם.

לאור זאת, יש מקום לראות את השנאה שהייתה ביניהם באופן שונה, כפי שלימדנו הרב צבי יהודה קוק. לדבריו, השנאה בפרשתנו נובעת מן המתח בין אוצרות חיים שונים וייחודיים אשר נחוצים כולם לבניין בית ישראל.

בנפש הפרטית יש כוחות עזים וסותרים, אשר בתחילת הדרך נראה שלא ניתן לגשר ביניהם, אולם כשתהליך ההתבגרות מצליח, נוצר האיזון הנכון בין כוחות החיים וצומחת אישיות אחת הרמונית. כך, ויותר מכך, בבנינו של עם ישראל. כל אחד משנים עשר האחים הוא התגלמות של כוח חיים שונה מזולתו, וכוחות החיים הללו מתנגשים זה בזה בעוצמה רבה, מה שמגיע לשיא מזעזע במכירת יוסף. כשכוח חיים חזק צומח, הוא תובע את מקומו, ובשלב הראשון הוא עושה זאת באמצעות שלילת הכוחות האחרים, כי כל כוח צריך לצאת אל הפועל בשלמות, אולם המטרה הפנימית בשלילה זו היא להתחבר בהמשך הדרך.

משל למה הדבר דומה? למקהלה גדולה שחבריה שרים בקולות שונים. לעתים אנו רואים שהזמרים סותמים את אוזניהם, כדי שקולותיהם של חבריהם לא יבלבלו אותם. זאת משום שהם יודעים שדווקא על ידי זה שהם יהיו מרוכזים עתה בעצמם הם יצליחו להפיק את הצליל המדויק שהם מופקדים עליו, ורק כשכול הזמרים עושים זאת ההרמוניה היא שלמה. נמצאנו למדים שסתימת האוזניים, שעלולה להצטייר כחוסר רצון לשמוע את הזולת, באמת נעשתה כדי שהמנגינה כולה תישמע במלוא עושרה, על כל רבדיה.

בניו של יעקב אינם רק אנשים אינדיבידואלים, אלא הם רכיבים במעבדה האלוהית שיוצרת את עם ישראל. זה מתחיל בגנות ומסתיים בשבח, מתחיל בשנאה ומסתיים באהבה.

גם אנחנו עוברים בדורות האחרונים תהליך מופלא של לידה מחודשת. התקבצנו יחד לארצנו העתיקה לא רק מארבע קצוות תבל במובן הגאוגרפי, אלא גם ממגוון עצום של תרבויות, תת-תרבויות ושפות. על כן אין זה פלא שגם אנחנו נכשלים לא אחת בשנאת אחים, גם אנחנו לפעמים סותמים את אוזנינו, אבל זהו מהלך של בנייה ולא של פירוק, ועל כן מתוך כל הקונפליקטים הפנימיים הולכת ומתרקמת התמונה השלמה שלנו.

גם כשקבוצות אחרות בעם ישראל מרגיזות אותנו בעמדותיהן ובמעשיהן, עלינו לזכור שכל חלק בעם ישראל הוא חיוני באורגניזם השלם. בין הקוצים צומחת לה שושנה, והזר הישראלי לא יהיה שלם אם לא יהיו בו את כל השושנות, כי כל אחת נושאת בחובה מטען אחר וחיובי.

רבי צדוק הכהן מלובלין כתב (צדקת הצדיק סימן מז): "**כל הכוחות הנטועים בכל נפש מישראל אין לחשוב שהוא רע גמור ושצריך להיות הפכו**". כשם שכל כוחות הנפש נצרכים, כך גם כל חלקי עם ישראל, חלילה לנו לחשוב שיש קבוצה בעם שהיא רע גמור, שהיה טוב יותר אלמלא הייתה קיימת.